

που μετέχουν ταυτόχρονα, ως μοναδικό συμβαλλόμενο μέρος, στην οικεία συμφωνία.

2. Ο κανονισμός 67/67 εφαρμόζεται όταν οι αναληφθείσες υποχρεώσεις εκτείνονται όχι μόνο σε ορισμένο τμήμα της Κοινής Αγοράς, αλλά επίσης σε χώρες που βρίσκονται εκτός της Κοινότητας.
3. Το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι μία συμφωνία αποκλείεται από την εφαρμογή της εξαιρέσεως κατά κατηγορίες μόνον αν συνάγεται είτε από το ίδιο το γράμμα της

είτε από τη συμπεριφορά των συμβαλλομένων, ότι αυτοί προτίθενται να ασκήσουν ή ασκούν πράγματι δικαίωμα διομηχανικής ιδιοκτησίας για να παρεμποδίσουν ή να δυσχεράνουν, μέσω του δικαιώματος αυτού, παράλληλες εισαγωγές στην περιοχή που καλύπτεται από τη συμφωνία αποκλειστικότητας. Το γεγονός ότι μία συμφωνία δεν περιλαμβάνει κανένα όρο προοριζόμενο να εμποδίσει την καταχρηστική άσκηση δικαιώματος διομηχανικής ιδιοκτησίας δεν συνιστά αυτό καθαυτό επαρκή λόγο για να αποκλειστεί η εν λόγω συμφωνία από την εφαρμογή του κανονισμού 67/67.

Στην υπόθεση 170/83,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Bundesgerichtshof προς το Δικαστήριο, κατ'εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος Δικαστηρίου μεταξύ

HYDROTHERM GERÄTEBAU GMBH, εταιρίας περιορισμένης ευθύνης με έδρα το Dieburg (Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας),

και

FIRMA COMPACT DEL DOTT. ING. MARIO ANDREOLI & C. SAS, ετερόρρυθμη εταιρίας με έδρα το Savigno/Bologna (Ιταλία),

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 1 και 3 του κανονισμού 67/67 της Επιτροπής, της 22ας Μαρτίου 1967, περί εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης σε κατηγορίες συμφωνιών αποκλειστικότητας,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα)

συγκείμενο από τους Τ. Koopmanns, πρόεδρο τμήματος, K. Bahlmann, P. Pescatore, A. O' Keefe και G. Bosco, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως, η εξέλιξη της διαδικασίας και οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν δυνάμει του άρθρου 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της ΕΟΚ συνοψίζονται ως εξής:

I — Περιστατικά και έγγραφη διαδικασία

Η επιχείρηση Compact, ετερόρρυθμη εταιρία με έδρα το Savigno/Bologna, της οποίας προσωπικά ευθυνόμενος εταίρος είναι ο μηχανικός Δρ. Mario Andreoli, κατασκευάζει και πωλεί θερμαντικά σώματα από κράμα αλουμινίου χυτευμένο υπό πίεση, τα οποία διατίθενται στο εμπόριο με το σήμα «Ghibli», που έχει κατατεθεί επ' ονόματί της στην Ιταλία.

Με σύμβαση της 10ης Οκτωβρίου 1975, ο Andreoli παραχώρησε αποκλειστική άδεια κατασκευής και διαθέσεως στο εμπόριο για όλο τον κόσμο, με εξαίρεση την Ιταλία, την Ελλάδα και την Τουρκία, στην εταιρία Hydrotherm Gerätebau GmbH, με έδρα το Dieburg (Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας), θυγατρική της εταιρίας Automation Industries Inc., με έδρα το Los Angeles, Καλιφόρνια (Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής).

Την ίδια ημερομηνία, η εταιρία Hydrotherm ανέλαβε την υποχρέωση με «σύμβαση παραγωγής» να προμηθεύεται τα προβλεπόμενα στη σύμβαση προϊόντα αποκλειστικά από την εταιρία Compact και να αγοράζει από αυτή ένα ελάχιστο αριθμό 100 000 μονάδων ετησίως.

Σύμφωνα με τους όρους της συμβάσεως, η εταιρία Hydrotherm κατέθεσε το σήμα «Ghibli» επ' ονόματί της σε πολλές χώρες καλυπτόμενες από τη σύμβαση και ιδίως

στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Υπήρχε δυνατότητα καταγγελίας των συμβάσεων μεταξύ των εταιριών Compact και Hydrotherm, η ισχύς της οποίας άρχισε από τις 31 Δεκεμβρίου 1977.

Δεδομένου ότι μεταξύ των συμβαλλομένων ανέκυψαν διαφορές οι οποίες αφορούσαν κυρίως τη διαμόρφωση των τιμών, η εταιρία Compact κατήγγειλε τις συμβάσεις από της 31ης Δεκεμβρίου 1977.

Προηγουμένως, στις 12 Οκτωβρίου 1977, νέα συμφωνία συνήφθη μεταξύ αφενός της εταιρίας Officine Sant'Andrea (OSA), με έδρα το Rastignano (Ιταλία), την οποία διήθυσε επίσης ο Andreoli.

Η νέα συμφωνία ακύρωσε όλες τις προηγούμενες συμφωνίες και συνήφθη για διάρκεια τριών ετών.

Η νέα σύμβαση παραχώρουσε στην εταιρία Hydrotherm αποκλειστικό δικαίωμα πώλησεως των θερμαντικών σωμάτων «Ghibli» για τη Δυτική Ευρώπη, εκτός της Ιταλίας, της Ελλάδας και της Τουρκίας, καθώς και των θερμαντικών σωμάτων «τύπου S σειράς A» για τη Δυτική Ευρώπη, εκτός της Γαλλίας, των χωρών της Μπενελούξ και της Αυστρίας.

Με την ίδια σύμβαση, η εταιρία Hydrotherm αναλάμβανε την υποχρέωση να μην αντιπροσωπεύει στην καλυπτόμενη από τη σύμβαση περιοχή, άμεσα ή έμμεσα, άλλους παραγωγούς, μεταπωλητές ή κατασκευαστές θερμαντικών σωμάτων ακτινοβολίας ή αέρος και θερμαντικών πλακών που κατασκευάζονται από αλουμίνιο ή κράμα αλουμινίου, και να μην εμπορεύεται με αυτούς.

Η εταιρία Hydrotherm ανέλαβε επίσης την υποχρέωση να δώσει στην εταιρία Compact οριστική παραγγελία ποσού περίπου ενός

εκατομμυρίου γερμανικών μάρκων, οι δε πρώτες εξαμηνιαίες παραδόσεις εμπορευμάτων έπρεπε να πραγματοποιηθούν κατά τη διάρκεια των μηνών Σεπτεμβρίου 1977 μέχρι και Μαρτίου 1978, σύμφωνα με τις καθοριζόμενες από την εταιρία Hydrotherm ποσότητες και προθεσμίες.

Αφού αγόρασε από την εταιρία Compact εμπορεύματα για ποσό 867 389,22 γερμανικών μάρκων, η εταιρία Hydrotherm αρνήθηκε να προβεί σε άλλες αγορές.

Κατά συνέπεια, η εταιρία Compact κατήγγειλε αμέσως τη σύμβαση και ζήτησε από την εταιρία Hydrotherm την καταβολή αποζημιώσεως, υποκαθιστάμενη επίσης στα δικαιώματα του Andreoli και της εταιρίας Officine Sant'Andrea.

Η εταιρία Hydrotherm αντέταξε στην εν λόγω αίτηση αποζημιώσεως ιδίως ότι η συμφωνία είναι άκυρη δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΟΚ.

Με έγγραφο της 12ης Σεπτεμβρίου 1980, ο Andreoli κοινοποίησε επίσημα στην Επιτροπή εξ ονόματός του και εξ ονόματος των δύο επιχειρήσεων Compact και OSA τη συμφωνία που συνήφθη με την εταιρία Hydrotherm, ζήτησε δε τη χορήγηση αρνητικής πιστοποίησης, σύμφωνα με το άρθρο 2 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ., 08/001, σ. 25).

Αφού η Επιτροπή διατόπισε δημόσια, με ανακοίνωση της 19ης Νοεμβρίου 1981 (ΕΕ C 30, σ. 4), την πρόθεσή της να λάβει ευνοϊκή απόφαση όσον αφορά τη συμφωνία, ο προϊστάμενος της Γενικής Διεύθυνσεως Ανταγωνισμού απηύθυνε στις 30 Μαρτίου 1982 στην εταιρία Compact έγγραφο με το οποίο της ανακοίνωνε την απόφασή του να θέσει την υπόθεση στο αρχείο, δεδομένου ότι η κοινοποιηθείσα συμφωνία τυγχάνει της εφαρμογής της κηρύξεως ανεφαρμόστου του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, όπως προβλέπεται στον κανονισμό 67/67 της Επι-

τροπής, της 22ας Μαρτίου 1967, περί εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης σε κατηγορίες συμφωνιών αποκλειστικότητας (ΕΕ ειδ. έκδ., 08/001, σ. 65).

Με απόφαση της 13ης Μαΐου 1982, το Oberlandesgericht της Φραγκφούρτης επί του Μάιν, κρίνοντας σε δεύτερο βαθμό, κήρυξε κατ' αρχήν βάσιμη την αγωγή της εταιρίας Compact περί καταβολής 1 710 912 γερμανικών μάρκων ως αποζημιώσεως λόγω μη εκτελέσεως της συμβάσεως της 12ης Οκτωβρίου 1977. Επιπλέον, λόγω του ύψους το ποσού που ζητούνταν ως αποζημίωση και λόγω ανταγωγής της εταιρίας Hydrotherm, με την οποία η εν λόγω εταιρία ζητούσε να διαπιστωθεί ότι δεν οφείλει καμία αποζημίωση λόγω μη τηρήσεως της συμβάσεως παραγωγής της 10ης Οκτωβρίου 1975, ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Landgericht.

Η εταιρία Hydrotherm άσκησε revision κατά της εν λόγω αποφάσεως ενώπιον του Bundesgerichtshof.

Με Διάταξη του αρμόδιου για συμπράξεις επιχειρήσεων τμήματος της 28ης Ιουνίου 1983, το Bundesgerichtshof αποφάσισε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, να αναβάλει την έκδοση οριστικής αποφάσεως και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα προς έκδοση προδικαστικής αποφάσεως:

1. α) Ο κανονισμός περί εξαιρέσεως κατηγοριών συμφωνιών (κανονισμός 67/67) εφαρμόζεται επίσης όταν στη συμφωνία μετέχουν ως συμβαλλόμενο μέρος περισσότερες ανεξάρτητες κατά το νόμο επιχειρήσεις;
 - 6) Έχει σημασία το ότι οι επιχειρήσεις που αποτελούν το ένα συμβαλλόμενο μέρος έχουν μεταξύ τους προσωπικούς δεσμούς και, όσον αφορά τη συμφωνία, αποτελούν οικονομική ενότητα;
2. Ο κανονισμός περί εξαιρέσεως κατηγοριών συμφωνιών εφαρμόζεται επίσης όταν οι όροι της συμφωνίας δεν καλύπτουν μόνο ορισμένη περιοχή της

Κοινής Αγοράς, αλλά εκτείνονται επίσης σε χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας;

3. Η εφαρμογή του άρθρου 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού περί εξαιρέσεως κατηγοριών συμφωνιών προϋποθέτει ότι οι συμβαλλόμενοι έθεσαν ορισμένους όρους όσον αφορά την άσκηση δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας (εν προκειμένω δικαιώματος επί του σήματος), σύμφωνα με τους οποίους το εν λόγω δικαίωμα χρησιμοποιείται για να παρεμποδίσει ή να δυσχεράνει την κτήση ή τη διάθεση εμπορευμάτων που προβλέπονται στη σύμβαση, τα οποία φέρουν νομίμως σήμα ή τα οποία έχουν νομίμως διατεθεί στο εμπόριο, ή αρκεί για την εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως ότι η άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος για την παρεμπόδιση ή τη δυσχεράνιση των παραλλήλων εισαγωγών δεν ρυθμίζεται στη συμφωνία;
4. Το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού περί εξαιρέσεως κατηγοριών εφαρμόζεται επίσης όταν τα συμβαλλόμενα μέρη δεν έχουν νομικά τη δυνατότητα να παρεμποδίσουν με την άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος την κτήση ή τη διάθεση εμπορευμάτων που προβλέπονται στη σύμβαση, τα οποία φέρουν νομίμως σήμα ή τα οποία έχουν νομίμως διατεθεί στο εμπόριο;
5. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο τέταρτο ερώτημα, η εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως προϋποθέτει επιπλέον ότι τα συμβαλλόμενα μέρη κάνουν πράγματι χρήση του σήματος για να παρεμποδίσουν ή να δυσχεράνουν την προμήθεια εμπορευμάτων που προβλέπονται στη σύμβαση;

Η Διάταξη του Bundesgerichtshof πρωτοκολλήθηκε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 3 Αυγούστου 1983.

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της ΕΟΚ, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν στις 11 Οκτωβρίου 1983 η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από το νομικό σύμβουλό της Norbert Koch και από τον Ingolf Pernice, μέλος της νομικής υπηρεσίας της, στις 28 Οκτωβρίου 1983 η κυβέρνηση της Γαλλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενη από τον Jean-Paul Costes, της γενικής γραμματείας της διπλωματικής επιτροπής για θέματα ευρωπαϊκής οικονομικής συνεργασίας και στις 8 Νοεμβρίου 1983 η εταιρία Compact, εκπροσωπούμενη από τον Paolo Mengozzi, δικηγόρο Bologna και τακτικό καθηγητή στην έδρα του διεθνούς δικαίου της νομικής σχολής της Πανεπιστημίου της Bologna.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα, το Δικαστήριο αποφάσισε την έναρξη της προφορικής διαδικασίας χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

Με Διάταξη της 1ης Φεβρουαρίου 1984, το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 95, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού διαδικασίας, αποφάσισε να αναθέσει την εκδίκαση της υποθέσεως στο τέταρτο τμήμα.

II — Γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

Η εταιρία Compact, ενάγουσα στην κύρια δίκη, θεωρεί ότι τα πέντε ερωτήματα που υπέβαλε το Bundesgerichtshof ανάγονται σε τρία κύρια προβλήματα, που αφορούν την εφαρμογή του κανονισμού 67/67 σε συμφωνία στην οποία το ένα συμβαλλόμενο μέρος αποτελείται από περισσότερες ανεξάρτητες κατά το νόμο επιχειρήσεις, την εφαρμογή του σε υποχρεώσεις που εκτείνονται σε χώρες ευρισκόμενες εκτός της Κοινότητας και την εφαρμογή του σε συμφωνία αποκλειστικότητας δυνάμει της οποίας ο αποκλειστικός διανομέας διαθέτει εμπορικό σήμα για τα προϊόντα που αποτελούν το αντικείμενο της συμφωνίας ή έχει

τη δυνατότητα ασκήσεως του δικαιώματος επί του σήματος. Το τρίτο πρόβλημα στο οποίο αναφέρονται τα ερωτήματα 3, 4 και 5 έχει εντελώς ιδιαίτερη σημασία.

α) Από τη νομολογία του Δικαστηρίου συνάγεται σαφώς η αρχή κατά την οποία η ομοιόμορφη συμπεριφορά στην αγορά της μητρικής εταιρίας και των θυγατρικών της εταιριών υπερισχύει του τυπικού διαχωρισμού των εταιριών αυτών, ο οποίος είναι συνέπεια της χωριστής νομικής προσωπικότητάς τους. Η αρχή αυτή ισχύει επίσης στην περίπτωση που το ένα συμβαλλόμενο μέρος αποτελείται από τρεις επιχειρήσεις μεταξύ των οποίων υπάρχουν προσωπικοί δεσμοί, από τις οποίες η μία, φυσικό πρόσωπο, έχει τη διεύθυνση των δύο άλλων, και στην περίπτωση που το ίδιο φυσικό πρόσωπο είναι συγχρόνως ο έχων την πλειοψηφία ετερόρρυθμος εταίρος και ο μόνος ομόρρυθμος εταίρος των δύο ετερόρρυθμων εταιριών. Οι τρεις επιχειρήσεις αποτελούν μία οικονομική ενότητα και πρέπει να θεωρηθούν ως μία μόνη επιχείρηση. Η σύμβαση που συνάπτεται από επιχείρηση αυτού του τύπου με αποκλειστικό διανομέα πρέπει να θεωρηθεί ως συμφωνία μεταξύ δύο επιχειρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 1 του κανονισμού 67/67.

6) Ο κανονισμός 67/67 εφαρμόζεται σε συμφωνία αποκλειστικότητας, της οποίας το πεδίο εφαρμογής εκτείνεται σε περιοχές που δρiscονται εκτός της Κοινότητας. Το πνεύμα και ο σκοπός του κανονισμού είναι να αναγνωρισθεί η ισχύς των συμφωνιών αποκλειστικότητας στις οποίες αναφέρεται, λόγω της θετικής επιρροής που ασκούν στις ενδοκοινοτικές εμπορικές σχέσεις και της συμβολής τους στην ανάπτυξη του λεγόμενου

Interbrand ανταγωνισμού. Το γεγονός ότι μια τέτοια συμφωνία καλύπτει επίσης τρίτες χώρες δεν παραδίδει τη θετική λειτουργία της και δεν οδηγεί σε διαφορετικό συμπέρασμα. Εφόσον ο στόχος του κανονισμού είναι να επιτρέψει τις παράλληλες εισαγωγές εμπορευμάτων, απαγορεύονται μόνο οι συμφωνίες που αποκλείουν τη δυνατότητα αυτή.

Στις διαλιστώσεις αυτές προστίθεται ένα επιχείρημα αρυόμενο από την πρακτική: οι επιχειρήσεις που αναθέτουν την αποκλειστική διάθεση των προϊόντων τους για σημαντικές περιοχές, οι οποίες συχνά περιλαμβάνουν εξωκοινοτικές χώρες, είναι συνήθως περιορισμένου μεγέθους· η άρνηση εφαρμογής του κανονισμού στις εν λόγω επιχειρήσεις θα σήμαινε ότι ο κανονισμός καθίσταται ανενεργός όταν γίνονται ιδιαίτερα αισθητές οι ανάγκες τις οποίες προορίζεται να ικανοποιήσει.

γ) Από τις σκέψεις της Διατάξεως περί παραπομπής συνάγεται ότι το τρίτο πρόβλημα έχει καθοριστική σημασία για την επίλυση των δύο πρώτων. Το Bundesgerichtshof αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην ερμηνεία σύμφωνα με την ερμηνευτική αρχή της «πρακτικής αποτελεσματικότητας». Εφόσον η νομολογία του Δικαστηρίου αποκλείει τη δυνατότητα ασκήσεως των δικαιωμάτων εμπορικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας για την παρεμπόδιση των παραλλήλων εισαγωγών εμπορευμάτων, τίθεται το ερώτημα αν είναι επιτρεπτό να αποστερηθεί από κάθε πρακτική σημασία το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 αν γίνει δεκτό ότι έχει ως αντικείμενο να εμποδίσει την εξαίρεση κατηγοριών συμφωνιών μόνο σε περίπτωση συγκεκριμένης ασκήσεως ενός δικαιώματος εμπορικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας με σκοπό την παρεμπόδιση των παραλλήλων εισαγωγών εμπορευμάτων και όχι επίσης στην περίπτωση που υπάρχει μόνο η απλή δυνατότητα να επιχειρηθεί η παρεμπόδιση των παραλλήλων εισαγωγών.

Το παραπέμπον δικαστήριο υποβάλλει στο Δικαστήριο το συγκεκριμένο ερώτημα του αποκλεισμού της εξαίρεσης κατηγοριών συμφωνιών και της ακυρότητας μιας συμφωνίας αποκλειστικότητας στην οποία ο έμπορος διαθέτει δικαιώματα εμπορικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Ο αποφασιστικός ρόλος που επιφυλάσσεται στην ερμηνευτική αρχή της πρακτικής αποτελεσματικότητας και η πρακτική σημασία που αποδίδεται κατά συνέπεια στο άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, καθιστούν σαφές ότι το Bundesgerichtshof, αποδεχόμενο τον κατ' αρχήν παράνομο χαρακτήρα των συμφωνιών αποκλειστικότητας, αναγνωρίζει στον κανονισμό 67/67 το καθοριστικό αποτέλεσμα να καθιστά κατ' εξαίρεση ισχυρές τέτοιες συμφωνίες σε σαφώς καθορισμένες περιπτώσεις.

Για να επιλυθεί το πρόβλημα αυτό, πρέπει να μελετηθεί στο διευρυμένο πλαίσιο στο οποίο το τοποθέτησε στις σκέψεις του το παραπέμπον δικαστήριο.

Ως προς το σημείο αυτό, πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση στο ζήτημα του κατ' αρχήν παράνομου χαρακτήρα των επίμαχων συμφωνιών, λόγω του ιστορικού και θεσμικού δεσμού μεταξύ του κανονισμού 67/67 και της νομολογίας του Δικαστηρίου και λόγω της «ratio» και του περιεχομένου του κανονισμού καθώς και των σχέσεων μεταξύ του κανονισμού και του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ.

Η νομολογία του Δικαστηρίου που παρατίθεται στη Διάταξη περί παραπομπής υπήρξε η αρχή προοδευτικής εξέλιξης, η οποία κατέληξε στην αναγνώριση, στο κοινοτικό δίκαιο, της αρχής της «εξαντλήσεως του δικαιώματος εμπορικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας». Κατά τη θέσπιση του κανονισμού 67/67, η εξέλιξη αυτή δεν ήταν παρά στην αρχή της· εισάγοντας το κατ' αρχήν ασυμβίβαστο των συμφωνιών στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 3 προς τους στόχους του κοινοτικού δικαίου του

ανταγωνισμού, η Επιτροπή είχε την πρόθεση να συμβάλει στην αποσαφήνιση του κοινοτικού δικαίου στον εν λόγω τομέα.

Το γεγονός ότι η διατύπωση εκ μέρους του Δικαστηρίου της αρχής της εξαντλήσεως του δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας δεν είχε ως συνέπεια την κατάργηση του άρθρου 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 εξηγείται από το ότι εν προκειμένω εμπλέκονται δύο διαφορετικά όργανα, τα οποία δρουν σε διαφορετικά πλαίσια: η εφαρμογή των άρθρων 85, 30 και 36 στα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας πραγματοποιείται από το δικαστήριο, η εφαρμογή της ρυθμίσεως των συμφωνιών αποκλειστικότητας πραγματοποιείται από την Επιτροπή. Η Επιτροπή διατήρησε την εν λόγω διάταξη του κανονισμού για να συμβάλει στην κατά το δυνατό ευρύτερη εφαρμογή της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων.

Ο κανονισμός 67/67 δεν είναι δυνατό να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι καθορίζει τις συμφωνίες αποκλειστικότητας οι οποίες επιτρέπονται κατ' εξαίρεση, αν υποθεθεί ότι προσκρούουν κατ' αρχήν στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Από την τέταρτη και πέμπτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού συνάγεται ότι, κατά την άποψη της Επιτροπής, οι συμφωνίες αποκλειστικότητας που καθορίζονται στο άρθρο 1 είναι δυνατό να εμπίπτουν, αλλά δεν εμπίπτουν κατ' ανάγκη, στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, και ότι δεν είναι απαραίτητο να αποκλειστούν ρητά από τη συγκεκριμένη αυτή κατηγορία οι συμφωνίες που δεν συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις της εν λόγω διατάξεως. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο κανονισμός έχει ως αποκλειστικό στόχο να καθορίσει τον τομέα εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού στις εν λόγω συμφωνίες και να διευκολύνει την εφαρμογή τους, λαμβανομένων υπόψη των πολυάριθμων ατομικών αιτήσεων εξαίρεσης που είχαν υποβληθεί στην Επιτροπή

πριν από τη θέσπιση του κανονισμού: αποσκοπεί στο να καθιερώσει το επιτρεπτό των εν λόγω συμφωνιών (ανεξάρτητα από τη διαπίστωση του συστατικού ή αναγνωριστικού χαρακτήρα τους), ώστε να διασφαλιστεί η θετική οικονομική λειτουργία τους που ευνοεί ιδιαίτερα τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, στις οποίες δίδεται η δυνατότητα να ανθίστανται στον ανταγωνισμό στη διεθνή αγορά.

Ήδη από το 1966, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι συμφωνίες αποκλειστικότητας που έχουν επιπτώσεις στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών δεν είναι καθεαυτές ασυμβίβαστες με το δίκαιο του ανταγωνισμού. Διακρίνοντας μεταξύ ανοικτών και κλειστών αποκλειστικών αδειών εκμεταλλεύσεως, διευκρίνισε προοδευτικά ότι οι συμφωνίες είναι αθέμιτες μόνο όταν εξασφαλίζουν απόλυτη εδαφική προστασία και αποκλείουν τη δυνατότητα παραλλήλων εισαγωγών. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο απέσχε από το να χαρακτηρίσει τις εν λόγω συμφωνίες ασυμβίβαστες λόγω της φύσεώς τους προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, έκρινε δε ότι δεν είναι απλώς δυνατό να αντιταχθούν έναντι του εισαγωγέα προϊόντων που φέρουν νόμιμο σήμα. Παρά το γεγονός ότι περιλαμβάνουν μονοπωλιακά στοιχεία, τα δικαιώματα επί του σήματος που συμβάλλουν στην προαγωγή του Interbrand ανταγωνισμού πρέπει να εκτιμηθούν θετικά. Σε υπόθεση σχετικά με το δικαίωμα προστασίας του δημιουργού νέου φυτικού είδους, το Δικαστήριο δέχτηκε ότι η παραχώρηση ανοικτής αποκλειστικής αδειάς δεν είναι καθεαυτή ασυμβίβαστη με το άρθρο 85, παράγραφος 1· η αρχή αυτή ισχύει επίσης και για άλλα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, το Δικαστήριο δε έλαβε την πρόνοια να διευκρινίσει ότι το δικαίωμα του δημιουργού νέου είδους δεν παρουσιάζει ειδικά χαρακτηριστικά τα οποία δικαιολογούν, όσον αφορά τους κανόνες του ανταγωνισμού, ιδιαίτερη μεταχείριση.

Στο πέμπτο ερώτημα πρέπει επομένως να δοθεί καταφατική απάντηση: όταν μία σύμβαση αποκλειστικότητας έχει συναφθεί χωρίς οι συμβαλλόμενοι να συμπεριλάβουν σε αυτή όρους δάσει των οποίων προβλέπεται η χρήση της με σκοπό την παρεμπόδιση ή τη δυσχέραση του εμπορίου των προϊόντων που καλύπτονται από δικαίωμα επί σήματος, μόνο η συγκεκριμένη κατάχρηση του δικαιώματος μπορεί να συνεπάγεται την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1. Κατ' αναλογία, μόνο η πραγματική άσκηση του εν λόγω δικαιώματος μπορεί να αποκλείσει την εφαρμογή του κανονισμού 67/67. Αν αναγνωριστεί ότι το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, έχει ως αποτέλεσμα να αποκλείει την εξαίρεση ακόμη και στις περιπτώσεις όπου υπάρχει μόνο άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος από αποκλειστικό αντιπρόσωπο, αυτό θα σμαινε ότι στον κανονισμό προσδίδεται λειτουργία αντίθετη με το σκοπό του που είναι η ανάπτυξη του Interbrand ανταγωνισμού, από τον οποίο ωφελούνται οι καταναλωτές.

Έστω και αν δεν ληφθεί υπόψη η σχέση του με το άρθρο 85, παράγραφος 1, ο κανονισμός πρέπει να ερμηνευθεί υπό το φως της νομολογίας του Δικαστηρίου. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των συνήθων συμφωνιών αποκλειστικότητας είναι η εφαρμογή τους σε συνδυασμό με δικαιώματα επί σήματος, που προορίζονται να εξασφαλίσουν τον έμπορο από τον άμεσο ανταγωνισμό των τρίτων ή του προσώπου που παραχώρησε την άδεια εκμεταλλεύσεως και να του επιτρέψουν να αντιμετωπίσει τους κινδύνους και τα έξοδα της διαθέσεως στο εμπόριο ενός νέου προϊόντος. Χωρίς τη σύνδεση αυτή με το δικαίωμα επί σήματος, οι συμφωνίες αποκλειστικότητας δεν θα μπορούσαν να ασκήσουν τη θετική οικονομική λειτουργία τους, η οποία δικαιολογεί τη θέσπιση του κανονισμού περί εξαιρέσεως κατηγοριών συμφωνιών. Η ερμηνεία του κανονισμού υπό την έννοια

ότι αποκλείει την εξαίρεση εφόσον μία συμφωνία αποκλειστικότητας συνδέεται με την άσκηση δικαιώματος επί σήματος και η απόδοση πρακτικής σημασίας στο άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, αντίθετης από εκείνη την οποία του αποδίδει η νομολογία του Δικαστηρίου, θα ισοδυναμούσε με αποστέρηση κάθε δυνατότητας πρακτικής εφαρμογής του κανονισμού.

Όσον αφορά τη διαπίστωση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία οι επίμαχες συμβάσεις συνεπάγονται περιορισμούς του ανταγωνισμού ικανούς να επηρεάσουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι προτάθηκαν αποδεικτικά μέσα, μεταξύ των οποίων η ανακοίνωση της Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία η αίτηση εκδόσεως αρνητικής πιστοποίησης τίθεται στο αρχείο για το λόγο ότι η επίμαχη σύμβαση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, αλλά είναι σύμφωνη με τις διατάξεις των άρθρων 1, στοιχείο α, και 2, στοιχείο α, του κανονισμού. Εφόσον η Επιτροπή έκρινε ότι εφαρμόζεται ο κανονισμός 67/67, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν εξέτασε αν οι επίμαχες συμφωνίες εμπίπτουν από τη φύση τους στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, όσον αφορά δε την εταιρία Compact, είχε πολύ περιορισμένο συμφέρον να αμφισβητήσει το χαρακτηρισμό αυτό. Προκειμένου να αποφανθεί ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής του κανονισμού 67/67 σε συμβάσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, το Δικαστήριο πρέπει να λάβει θέση όχι μόνο όσον αφορά τις διάφορες διατάξεις του κανονισμού, αλλά επίσης όσον αφορά τις προϋποθέσεις εφαρμογής τους και ειδικότερα όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και του κανονισμού. Είναι δέδαιον ότι, όσον αφορά την εφαρμογή του κανονισμού 67/67, η Επιτροπή δέχεται ότι συμβάσεις όπως οι επίμαχες είναι από τη φύση τους ικανές να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1. Αν το Δικαστήριο επιθυμεί να δώσει στο εθνικό

δικαστήριο απάντηση που να λαμβάνει υπόψη τις πραγματικές και συγκεκριμένες ανάγκες ερμηνείας που προέκυψαν κατά την κύρια δίκη, πέρα από τη διατύπωση των υποβληθέντων ερωτημάτων, πρέπει επίσης να ασχοληθεί με τα προβλήματα που ανακύπτουν κατά τρόπο προφανή από τα διαδικαστικά έγγραφα στα πλαίσια της κύριας δίκης και από τη Διάταξη περί παραπομπής.

Η κυβέρνηση της Γαλλικής Δημοκρατίας υποβάλλει παρατηρήσεις μόνο όσον αφορά το τρίτο, το τέταρτο και το πέμπτο ερώτημα, επαφίεται δε στην κρίση του Δικαστηρίου όσον αφορά τα δύο πρώτα ερωτήματα.

Για την εκτίμηση του κύρους συμβάσεως από την άποψη του κανονισμού 67/67, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των ίδιων των όρων της συμβάσεως και των μέτρων που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή της αφενός, και της πρακτικής των συμβαλλομένων μερών αφετέρου. Η παραδοσιακή διάκριση του Δικαστηρίου μεταξύ υπάρξεως και ασκήσεως των δικαιωμάτων διομηχανικής ιδιοκτησίας εντάσσεται στο συμβατικό πλαίσιο εντελώς διαφορετική όμως πρέπει να είναι η θεώρηση της εξωσυμβατικής πρακτικής.

α) Το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 αποκλείει μία συμφωνία από την εξαίρεση αν οι συμβαλλόμενοι περιορίζουν τη δυνατότητα παράλληλων εισαγωγών και ειδικότερα όταν ασκούν προς το σκοπό αυτό δικαιώματα διομηχανικής ιδιοκτησίας. Τέτοιος περιορισμός ή τέτοια άσκηση πρέπει να προκύπτουν από τη σύμβαση. Η ενδεχόμενη εφαρμογή του άρθρου 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, προϋποθέτει ότι ορισμένοι όροι της συμφωνίας έχουν ως αντικείμενο ή συνεπάγονται αναπόφευκτα στην πράξη την παρεμβολή εμποδίων στις παράλληλες εισαγωγές προϊόντων τα οποία φέρουν κανονικά σήμα και έχουν κανονικά διατεθεί στο εμπόριο. Αν γινόταν δεκτό ότι η

απουσία όρων στη συμφωνία, δάσει των οποίων οι συμβαλλόμενοι αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μην ασκούν προς το σκοπό αυτό δικαιώματα διομηχανικής ιδιοκτησίας, τους ωθεί να παρεμβάλουν εμπόδια, αυτό θα ισοδυναμούσε με απόδοση σ' αυτούς κακής προθέσεως. Οι σκέψεις αυτές δεν αποκλείουν τη δυνατότητα να εξεταστεί η συμπεριφορά των συμβαλλομένων από την άποψη του άρθρου 85 της Συνθήκης.

6) Η εξαίρεση δεν εξαρτάται από την αποτελεσματικότητα των μέσων παρεμποδίσεως των παράλληλων εισαγωγών. Δεν είναι δυνατό να αποκλείεται από μόνο το γεγονός ότι τα συμβαλλόμενα μέρη διαθέτουν προστατευόμενα δικαιώματα, μέσω των οποίων θα μπορούσαν να ενεργήσουν για το σκοπό αυτό. Απεναντίας, η ύπαρξη όρων που προβλέπουν τέτοιες ενέργειες αποτελεί εμπόδιο για την εξαίρεση.

Η κατανομή μεταξύ των συμβαλλομένων του δικαιώματος επί του σήματος στις διάφορες χώρες δεν είναι δυνατό να εξομοιωθεί με δούληση στεγανοποίησεως της Κοινής Αγοράς· έχει πρακτική δικαιολογία, που αναφέρεται στην κατανομή των δαρών, τα οποία συνδέονται με την κτήση, τη διατήρηση και την υπεράσπιση του προστατευόμενου δικαιώματος. Η σύμβαση πρέπει να εκτιμηθεί υπό το φως των ρητρών της και των κανονικών συνεπειών τους, και όχι βάσει εικαζόμενων παράνομων συνεπειών. Η απουσία νομικής εξουσίας των συμβαλλομένων να εμποδίζουν, με την άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος, παράλληλες εισαγωγές δεν καθιστά *a priori* ανεφάρμοστο το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67. Πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των διαφόρων δυνατών καταστάσεων.

Ελλείπει όρων που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα να παρεμποδίζουν, με την άσκηση δικαιώματος διομηχανικής ιδιοκτησίας, τις παράλληλες εισαγωγές προϊόντων που φέρουν νομότυπα σήμα και

που έχουν κανονικά διατεθεί στο εμπόριο, η συμφωνία διαφεύγει της εφαρμογής του άρθρου 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1· το ίδιο ισχύει αν επιπλέον οι συμβαλλόμενοι δεν έχουν νομικά την εξουσία να εμποδίζουν τις παράλληλες εισαγωγές.

Αν η συμφωνία περιλαμβάνει όρους στους οποίους αναφέρεται το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, ή οδηγεί στην εφαρμογή πρακτικής στην οποία αναφέρεται το εν λόγω άρθρο, το γεγονός ότι οι συμβαλλόμενοι δεν έχουν νομικά την εξουσία να θέσουν σε εφαρμογή τους ανωτέρω όρους δεν μπορεί να καταστήσει τη σύμβαση ικανή να διαφύγει της εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως.

Σε περίπτωση εμποδίων που οφείλονται στη συμπεριφορά των συμβαλλομένων αλλά δεν προκύπτουν άμεσα από τη συμφωνία, η συμφωνία αυτή διαφεύγει της εφαρμογής του άρθρου 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67· στην περίπτωση αυτή πρέπει να εξεταστεί κατά τρόπο ανεξάρτητο η νομιμότητα των εφαρμοζόμενων εμποδίων από την άποψη του άρθρου 85 της Συνθήκης.

γ) Εφόσον οι όροι της συμφωνίας εμπόπτουν στη διάταξη του άρθρου 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, ή οδηγούν πράγματι στην εφαρμογή εμποδίων στις παράλληλες εισαγωγές με την άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος, η συμφωνία δεν μπορεί να διαφύγει της εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως. Αντίθετα, η πραγματική χρήση του σήματος για την παρεμπόδιση των παράλληλων εισαγωγών, χωρίς αυτό να προκύπτει από τη συμφωνία, δεν αρκεί.

δ) Το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι είναι δυνατό να εφαρμοστεί μόνο κατά το μέτρο που η ύπαρξη εμποδίων, την οποία συνεπάγεται η άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος, προκύπτει από τους όρους της συμφωνίας, ανεξάρτητα από τη νομική εξουσία των

συμβαλλομένων και από τη συμπεριφορά τους η οποία δεν δρίσκει νομικό έρεισμα στους ίδιους τους όρους της συμφωνίας.

Μετά την υπόμνηση των περιστατικών της κύριας υπόθεσης, η *Επιτροπή* διατυπώνει κυρίως τις ακόλουθες παρατηρήσεις.

α) Από τη διατύπωση του άρθρου 1 του κανονισμού 67/67 της Επιτροπής και του άρθρου 1 του κανονισμού 19/65 του Συμβουλίου, της 2ας Μαρτίου 1965, περί εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης σε κατηγορίες συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών (ΕΕ ειδ. εκδ., 08/001, σ. 59), προκύπτει σαφώς ότι η εξαίρεση ισχύει μόνο για τις συμφωνίες στις οποίες δεν μετέχουν παρά δύο επιχειρήσεις, αποκλείονται δε οι συμφωνίες στις οποίες το ένα συμβαλλόμενο μέρος αποτελείται από περισσότερες ανεξάρτητες κατά το νόμο επιχειρήσεις.

Η εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού πρέπει πάντως να υπαγορεύεται από οικονομικές εκτιμήσεις. Έτσι, σε πολυάριθμες αποφάσεις, η Επιτροπή θεώρησε δύο ή περισσότερες νομικά αυτόνομες επιχειρήσεις, που αποτελούσαν όμως ένα όμιλο, ως οικονομική ενότητα, και τις εξομοίωσε ως συμβαλλόμενο μέρος προς μια ενιαία επιχείρηση. Τέτοια εξομοίωση είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί στην περίπτωση τριών επιχειρήσεων που συνδέονται προσωπικά μεταξύ τους ή στην περίπτωση που δύο από αυτές εξαρτώνται πλήρως από την τρίτη και μεταξύ των οποίων αποκλείεται κάθε ανταγωνισμός.

6) Το γεγονός ότι το πεδίο της κατά τόπο εφαρμογής της συμφωνίας εκτείνεται σε τρίτες χώρες δεν εμποδίζει την εφαρμογή της εξαιρέσεως κατά κατηγορίες. Η εξαίρεση αυτή δεν αφορά παρά τους περιορισμούς του ανταγωνισμού που παράγουν αποτελέσματα στο εσωτερικό της Κοινής

Αγοράς και που μπορούν να παρουσιάσουν τα γενικά πλεονεκτήματα τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 85, παράγραφος 3. Αυτά τα θετικά αποτελέσματα δεν μπορούν κατ' αρχήν να περιοριστούν λόγω του γεγονότος ότι η περιοχή για την οποία παραχωρείται το αποκλειστικό δικαίωμα περιλαμβάνει επίσης τρίτες χώρες. Η περιλαμβανόμενη στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο α, του κανονισμού 67/67 αναφορά στην Κοινή Αγορά δεν είναι δυνατό να ερμηνευθεί περιοριστικά.

γ) Το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, αποσκοπεί στην εξασφάλιση της δυνατότητας παραλλήλων εισαγωγών. Σύμφωνα με το σκοπό αυτό, που μνημονεύεται στην ένατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού, η πραγματική άσκηση δικαιώματος διομηχανικής ιδιοκτησίας για την παρεμπόδιση των παραλλήλων εισαγωγών αρκεί για να αποκλείσει την εξαίρεση κατά κατηγορίες. Παρά το ότι δεν είναι αναγκαία η ύπαρξη συμφωνίας για το σκοπό αυτό, η απλή δυνατότητα για ένα διανομέα να κάνει χρήση ορισμένου δικαιώματος διομηχανικής ιδιοκτησίας, έστω και αν αυτή είναι ικανή να οδηγήσει σε καταχρήσεις, δεν αρκεί εν τούτοις για να καταστήσει ανεφάρμοστη την εξαίρεση. Τα πλεονεκτήματα μιας συμφωνίας αποκλειστικότητας συνδέονται πράγματι στενά με τη χορήγηση αντιστοιχών αδειών εκμεταλλεύσεως.

δ) Το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 εφαρμόζεται ακόμη και όταν είναι νομικά αδύνατη η παρεμπόδιση των παραλλήλων εισαγωγών με την άσκηση των δικαιωμάτων διομηχανικής ιδιοκτησίας. Η Επιτροπή υπενθύμισε στους διαδίκους της κύριας δίκης στις 30 Μαρτίου 1982 ότι σύμφωνα με το ισχύον κοινοτικό δίκαιο, δεν είναι πλέον δυνατό να προβληθεί δικαίωμα επί σήματος για την παρεμπόδιση παραλλήλων εισαγωγών προϊόντων που έχουν νόμιμα διατεθεί στο εμπόριο σε άλλο κράτος μέλος. Εν τούτοις, λαμβανομένου υπόψη του στόχου να εξα-

σφαλιστεί σε όλες τις περιπτώσεις η δυνατότητα παραλλήλων εισαγωγών, το καθοριστικό στοιχείο δεν είναι το θεμιτό των περιορισμών των εν λόγω εισαγωγών αλλά μόνο η πραγματική άσκηση των δικαιωμάτων διομηχανικής ιδιοκτησίας με σκοπό την παρεμπόδισή τους.

ε) Η απλή αφηρημένη δυνατότητα προβολής των δικαιωμάτων διομηχανικής ιδιοκτησίας κατά τον τρόπο που περιγράφεται στο άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 δεν αρκεί για να αποκλείσει την εξαίρεση κατά κατηγορίες. Αν αυτό γινόταν δεκτό, θα μειωνόταν δέδαια η ανασφάλεια του δικαίου που μπορεί να υπάρχει όταν το κύρος συμβάσεως εξαρτάται από την πραγματική συμπεριφορά των συμβαλλομένων, η συνέπεια όμως θα ήταν ότι θα αποκλείονταν γενικά από το πλεονέκτημα της εξαίρεσεως οι συμφωνίες αποκλειστικότητας που συνδυάζονται με την άδεια ασκήσεως δικαιωμάτων διομηχανικής ιδιοκτησίας. Ο κανονισμός θα έχανε επομένως σε σημαντικό βαθμό τη σημασία του. Η διάταξη κατά την οποία αποκλείεται η εφαρμογή της εξαίρεσεως κατά κατηγορίες λόγω της πραγματικής συμπεριφοράς των συμβαλλομένων μπορεί δέδαια να οδηγήσει σε πρακτικές δυσκολίες· ελλείψει όμως αυτής, δεν είναι πάντως εξασφαλισμένο ότι πληρούνται γενικά οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση εξαίρεσεως. Το Δικαστήριο δεν διατύπωσε καμία αντίρρηση όσον αφορά την αντίστοιχη ρύθμιση του άρθρου 3, στοιχείο 6, περίπτωση 2, του κανονισμού 67/67.

στ) Στα ερωτήματα του Bundesgerichtshof πρέπει να δοθούν οι ακόλουθες απαντήσεις:

1. α) Ο κανονισμός 67/67 δεν εφαρμόζεται κατ' αρχήν όταν σε συμφωνία αποκλειστικότητας μετέχουν περισσότερες από δύο ανεξάρτητες κατά το νόμο επιχειρήσεις.

β) Αν περισσότερες ανεξάρτητες κατά το νόμο επιχειρήσεις, που αποτελούν το ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας αποκλειστικότητας και έχουν μεταξύ τους προσωπικούς δεσμούς, αποτελούν οικονομική ενότητα όσον αφορά την εν λόγω συμφωνία, το γεγονός αυτό δεν αποτελεί εμπόδιο για την εφαρμογή του κανονισμού 67/67.

2. Ο κανονισμός 67/67 εφαρμόζεται στις συμφωνίες αποκλειστικότητας που αφορούν ορισμένο τμήμα της Κοινής Αγοράς, υπό την επιφύλαξη ότι πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις του κανονισμού 67/67, ανεξάρτητα του αν οι συμφωνίες αποκλειστικότητας έχουν συναφθεί επίσης για περιοχές εκτός της Κοινότητας ή όχι.

3. Το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 δεν εξαρτά τη μη εφαρμογή της εξαίρεσεως κατά κατηγορίες από την ύπαρξη στη σχετική συμφωνία αποκλειστικότητας ρητρών που αποσκοπούν στην παρεμπόδιση των παραλλήλων εισαγωγών με την άσκηση δικαιωμάτων διομηχανικής ιδιοκτησίας.

4. Η εφαρμογή του άρθρου 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 δεν προϋποθέτει ότι οι συμβαλλόμενοι διαθέτουν μέσα θεμιτά από νομική άποψη και ικανά να χρησιμοποιηθούν για να παρεμποδίσουν, με την άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος, την αγορά ή την πώληση προϊόντων που προβλέπονται στη σύμβαση, τα οποία φέρουν νομίμως σήμα ή έχουν νομίμως διατεθεί στο εμπόριο.

5. Σύμφωνα με το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67, η εξαίρεση κατά κατηγορίες δεν εφαρμόζεται όταν οι συμβαλλόμενοι ασκούν πράγματι το δικαίωμα διομηχανικής ιδιοκτησίας με σκοπό να παρεμποδίσουν ή να δυσχεράνουν τις παράλληλες εισαγωγές.

III — Προφορική διαδικασία

Κατά τη συνεδρίαση της 29ης Μαρτίου 1984, η εταιρία Hydrotherm, ασκούσα *révision*, εκπροσωπούμενη από τον Bernhard Mielert, δικηγόρο Φραγκφούρτης επί του Μάιν, η εταιρία Compact, καθώς η *révision*, εκπροσωπούμενη από τον Heinz-L. Bauer, δικηγόρο Φραγκφούρτης επί του Μάιν, και η Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους Pernice και Koch, ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους και απάντησαν στις ερωτήσεις που έθεσε το δικαστήριο.

Η εταιρία *Hydrotherm* διατύπωσε κυρίως τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

α) Ο κανονισμός 67/67 δεν εφαρμόζεται σε συμφωνία στην οποία μετέχουν ως συμβαλλόμενο μέρος περισσότερες ανεξάρτητες κατά το νόμο επιχειρήσεις. Η διαπίστωση αυτή προκύπτει σαφώς από το ίδιο το περιεχόμενο του άρθρου 1, παράγραφος 1, του κανονισμού, που αφορά τις συμφωνίες στις οποίες μετέχουν *μόνο* δύο επιχειρήσεις· κάθε άλλη ερμηνεία είναι απαράδεκτη.

Πρόκειται για ρητή διάταξη που έχει προφανέστατα ως στόχο να περιορίσει το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 67/67. Οι δεσμοί μεταξύ των διαφόρων επιχειρήσεων που μετέχουν στη συμφωνία δεν έχουν σημασία. Ο χαρακτήρας και το περιεχόμενο των σχέσεων αυτών μπορούν εν πάση περιπτώσει να διαπιστωθούν μόνο κατόπιν εμπειριστατωμένης μελέτης, που δαίνει πέρα από τα πλαίσια του κανονισμού 67/67· κατά συνέπεια, πρέπει ενδεχομένως να ζητηθεί η χορήγηση ατομικής εξαίρεσης.

Επιπλέον, ένα φυσικό πρόσωπο, εφόσον δεν αποτελεί επιχείρηση, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ένα από τα μέρη που μετέχουν στη συμφωνία.

Η σαφής και χωρίς αμφιλογίες διατύπωση του κανονισμού δεν μπορεί να παραγνωρισθεί με την επίκληση λόγων οικονομικής σκοπιμότητας.

β) Ο κανονισμός 67/67 δεν εφαρμόζεται σε συμφωνίες εκτεινόμενες σε χώρες που βρίσκονται εκτός της Κοινότητας. Η διατύπωση του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο α, αποκλείει την εφαρμογή του κανονισμού σε συμφωνίες των οποίων τα αποτελέσματα εκτείνονται στο σύνολο του εδάφους της Κοινής Αγοράς. Τέτοιες συμφωνίες πρέπει να εξετάζονται κάθε μία χωριστά, διότι μπορούν να επιφέρουν αποτελέσματα που περιορίζουν τον ανταγωνισμό περισσότερο από τις συμφωνίες οι οποίες αφορούν μόνο ορισμένο τμήμα του κοινοτικού εδάφους.

Το ίδιο ισχύει για τις «μικτές» συμβάσεις, που δαίνουν πέρα από το έδαφος της Κοινότητας. Τέτοιες συμφωνίες, εφόσον επιφέρουν περιορισμούς στον ανταγωνισμό, δεν εντάσσονται στις τυποποιημένες συμφωνίες στις οποίες αναφέρεται ο κανονισμός· πρέπει επομένως να εξετάζονται από την άποψη της χορηγήσεως ατομικής απαλλαγής.

γ) Η εφαρμογή του άρθρου 3, στοιχείο β, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 δεν προϋποθέτει ότι οι συμβαλλόμενοι συνήψαν συγκεκριμένους όρους όσον αφορά την άσκηση δικαιώματος διομηχανικής ιδιοκτησίας με σκοπό την παρεμπόδιση των παραλλήλων εισαγωγών.

Είναι προφανές ότι οι συμβαλλόμενοι δεν θα περιλάμβαναν ρητά σε συμφωνία λεπτομερείς όρους όσον αφορά την άσκηση του δικαιώματος διομηχανικής ιδιοκτησίας, προοριζόμενους να περιορίσουν τον ανταγωνισμό. Εφόσον η συμφωνία έχει συναφθεί κατά τρόπο ώστε το ένα συμβαλλόμενο μέρος ασκεί όλα τα δικαιώματα διομηχανικής ιδιοκτησίας, η υπόνοια περιορισμού του εμπορίου είναι τόσο έντονη ώστε δεν μπορεί πλέον να γίνεται λόγος για εξαίρεση κατά κατηγορίες· και στην περίπτωση αυτή επίσης η μόνη δυνατότητα είναι η χορήγηση ατομικής εξαίρεσης.

Η μεταβίβαση του δικαιώματος επί του σήματος δεν είναι ούτε αναγκαία ούτε συνήθης και πρέπει να εξετάζεται στα πλαίσια αιτήσεως ατομικής εξαιρέσεως· η μεταβίβαση του συνόλου των δικαιωμάτων διομηχανικής ιδιοκτησίας στο άλλο συμβαλλόμενο μέρος συνιστά ήδη καθεαυτή άσκηση των δικαιωμάτων αυτών.

δ) Το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 εφαρμόζεται επίσης όταν τα συμβαλλόμενα μέρη δεν έχουν, δυνάμει του κοινοτικού δικαίου, την εξουσία να ασκούν τα δικαιώματα διομηχανικής ιδιοκτησίας για να παρεμποδίζουν παράλληλες εισαγωγές.

Σε πολλές περιπτώσεις είναι απόλυτα δυνατό να επιτυγχάνεται στη πράξη, κατά τρόπο παράνομο, η παρεμπόδιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων.

Διαφορετική ερμηνεία του άρθρου 3 του κανονισμού δεν θα ήταν εύλογη· από νομική άποψη, τα δικαιώματα διομηχανικής ιδιοκτησίας δεν μπορούν ποτέ να ασκούνται με σκοπό την παρεμπόδιση του

εμπορίου· πρέπει συνεπώς να εφαρμόζεται η εν λόγω διάταξη όταν τέτοια παρεμπόδιση επέρχεται στην πράξη.

ε) Η εφαρμογή του άρθρου 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 δεν προϋποθέτει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη ασκούν πράγματι το δικαίωμα επί του σήματος ή άλλα δικαιώματα διομηχανικής ιδιοκτησίας.

Ο κανονισμός αποσκοπεί στην κατά απλοποιημένο τρόπο εξαίρεση περιπτώσεων που εμπíπτουν σε ορισμένη κατηγορία· όταν τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν τη δυνατότητα να ασκούν δικαιώματα διομηχανικής ιδιοκτησίας για να περιορίζουν το εμπόριο, τότε δεν συντρέχει πλέον τέτοια τυπική περίπτωση, που δικαιολογεί την εξαίρεση κατά κατηγορίες.

Η νομική ισχύς μιας συμφωνίας δεν μπορεί να εξαρτάται από την πραγματική συμπεριφορά των συμβαλλομένων.

Ο γενικός εισαγγελέας ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 20ής Ιουνίου 1984.

Σκεπτικό

- 1 Με Διάταξη της 28ης Ιουνίου 1983, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 3 Αυγούστου 1983, το Bundesgerichtshof υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, πέντε προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 1, παράγραφος 1, στοιχείο α, και 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 της Επιτροπής, της 22ας Μαρτίου 1967, που αφορά την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης σε κατηγορίες συμφωνιών αποκλειστικότητας (ΕΕ ειδ. έκδ., 08/001, σ. 65).
- 2 Από τη Διάταξη παραπομπής και από τη δικογραφία της υποθέσεως προκύπτει ότι ο μηχανικός Andreoli, από τη Bologna, ομόρρυθμος εταίρος της ετερόρρυθμης εταιρίας Compact, είναι κατασκευαστής θερμομαντικών σωμάτων από ελαφρό μέταλλο που φέρουν το σήμα «Ghibli». Η εταιρία Compact συνήψε με τη γερμανική εταιρία Hydrotherm, θυγατρική αμερικανικής εταιρίας, δύο διαδοχικές συμφωνίες με τις οποίες παραχωρήθηκε στην εταιρία Hydrotherm το αποκλειστικό δικαίωμα πωλήσεως του εν λόγω θερμομαντικού σώματος. Δυνάμει της

πρώτης συμφωνίας, παραχωρήθηκε στην εταιρία Hydrotherm το δικαίωμα να καταθέσει επ' ονόματί της το σήμα «Ghibli», πράγμα που αυτή έπραξε για διάφορα κράτη, συμπεριλαμβανομένης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

- 3 Με τη δεύτερη συμφωνία, η οποία συνήφθη μετά από δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκτέλεση της πρώτης, παραχωρείται στην εταιρία Hydrotherm το αποκλειστικό δικαίωμα πώλησας των θερμαντικών σωμάτων «Ghibli» για τη Δυτική Ευρώπη, εκτός της Ιταλίας, της Ελλάδας και της Τουρκίας· όσον αφορά ένα θερμαντικό σώμα ειδικού τύπου, η περιοχή την οποία καλύπτει η συμφωνία αποκλειστικότητας είναι η Δυτική Ευρώπη, εκτός της Γαλλίας, των κρατών της Μπενελούξ και της Αυστρίας. Στο πλαίσιο της συμφωνίας αυτής, η εταιρία Hydrotherm ανέλαβε την υποχρέωση να «μην αντιπροσωπεύει άμεσα ή έμμεσα, στην καλυπτόμενη από τη συμφωνία περιοχή, άλλους παραγωγούς, μεταπωλητές και κατασκευαστές θερμαντικών σωμάτων ακτινοβολίας ή αέρος και θερμαντικών πλακών που κατασκευάζονται από αλουμίνιο ή από κράμα με βάση το αλουμίνιο, και να μην εμπορεύεται με αυτούς». Επιπλέον, η εταιρία Hydrotherm ανέλαβε την υποχρέωση να αγοράζει από την εταιρία Compact θερμαντικά σώματα για ορισμένο χρηματικό ποσό. Πρέπει να σημειωθεί ότι η δεύτερη συμφωνία συνήφθη συγχρόνως από τον Andreoli, την εταιρία Compact και μία άλλη εταιρία, την Officine Sant'Andrea του Rastignano, Ιταλία, που ανήκει επίσης στον Andreoli.
- 4 Δυσχέρειες ανέκυψαν επίσης κατά την εκτέλεση της δεύτερης συμφωνίας. Όταν σε μια δεδομένη στιγμή η εταιρία Hydrotherm αρνήθηκε να προβεί σε περαιτέρω αγορές εμπορευμάτων από την εταιρία Compact, η τελευταία κατήγγειλε τη σύμβαση και ζήτησε την καταβολή αποζημιώσεως.
- 5 Το Landgericht της Φραγκφούρτης επί του Μάιν, που επελήφθη σε πρώτο βαθμό της διαφοράς, έκρινε με απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 1979 ότι η συμφωνία μεταξύ των συμβαλλομένων ήταν άκυρη λόγω της αντιθέσεώς της προς το άρθρο 85 της Συνθήκης ΕΟΚ. Κατά την άποψη του Landgericht, η προβλεπόμενη στον κανονισμό 67/67 εξαίρεση συμφωνιών κατά κατηγορίες δεν ισχύει, δεδομένου ότι το άρθρο 3 του κανονισμού αυτού δεν επιτρέπει τέτοια εξαίρεση όταν το εμπόριο των οικείων προϊόντων μπορεί να περιορίζεται με την άσκηση δικαιωμάτων διομηχανικής ιδιοκτησίας.
- 6 Μετά την άσκηση εφέσεως ενώπιον του Oberlandesgericht της Φραγκφούρτης επί του Μάιν, η εταιρία Compact κοινοποίησε τη συναφθείσα συμφωνία στην Επιτροπή η οποία, με έγγραφο της 31ης Μαρτίου 1982, αναγνώρισε ότι αυτή εμπίπτει στην εξαίρεση κατά κατηγορίες που προβλέπεται στον κανονισμό 67/67.

- 7 Με απόφαση της 13ης Μαΐου 1982, το Oberlandesgericht της Φραγκφούρτης επί του Μάιν αναγνώρισε κατ' αρχήν την ευθύνη της εταιρίας Hydrotherm και ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Landgericht. Στο σκεπτικό της αποφάσεώς του, το Oberlandesgericht προβαίνει στην εξέταση του ζητήματος αν η συμφωνία μεταξύ των συμβαλλομένων συμβιδάζεται με τους κοινοτικούς κανόνες του ανταγωνισμού. Αναγνωρίζει ότι η συμφωνία έχει ως αποτέλεσμα να περιορίζει τον ανταγωνισμό εντός της Κοινής Αγοράς· εφόσον όμως οι συμβαλλόμενοι δεν συμφώνησαν απόλυτη εδαφική προστασία, η συμφωνία δεν πρέπει να θεωρηθεί για το λόγο αυτό ως αντίθετη προς το άρθρο 85, παράγραφος 1. Το Oberlandesgericht θέτει εντούτοις το ερώτημα αν ακόμη και μία ανοικτή συμφωνία αποκλειστικότητας μπορεί ενδεχομένως να συνιστά παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, λαμβανομένης υπόψη της θέσεως που κατέχουν οι συμβαλλόμενοι στη σχετική αγορά. Αν η αγορά αυτή ήταν η γενική αγορά των θερμαντικών σωμάτων, το μέρος των συναλλαγών που καλύπτονται από τη σύμβαση θα ήταν τόσο ελάχιστο, ώστε θα αποκλειόταν ο αισθητός επηρεασμός του ενδοκοινοτικού εμπορίου· η κατάσταση θα μπορούσε να είναι διαφορετική αν η σχετική αγορά ήταν η αγορά των θερμαντικών σωμάτων από αλουμίνιο ή από κράμα αλουμινίου. Το Oberlandesgericht θεωρεί ότι δεν είναι αναγκαία η αποσαφήνιση του ζητήματος αυτού, δεδομένου ότι η επίμαχη συμφωνία εμπίπτει εν πάση περιπτώσει στην εξαίρεση κατά κατηγορίες του κανονισμού 67/67, επειδή, κατά την άποψή του, συγκεντρώνει συγχρόνως τις προϋποθέσεις των άρθρων 1, παράγραφος 1, στοιχεία α και β, και 2, παράγραφος 1, στοιχείο α, του κανονισμού αυτού.
- 8 Κατά την άποψη του Oberlandesgericht, το γεγονός ότι η περιοχή για την οποία παραχωρήθηκε το αποκλειστικό δικαίωμα περιλαμβάνει ορισμένες χώρες μη μέλη της Κοινότητας δεν έχει επίπτωση στην εφαρμογή του κανονισμού 67/67, εφόσον ο κανονισμός αυτός αφορά αποκλειστικά το ενδοκοινοτικό εμπόριο. Η επίμαχη συμφωνία δεν χάνει επίσης το πλεονέκτημα της εξαιρέσεως βάσει του άρθρου 3 του κανονισμού 67/67, το οποίο αποκλείει το πλεονέκτημα αυτό όταν οι συμβαλλόμενοι ασκούν δικαιώματα διομηχανικής ιδιοκτησίας για να παρεμποδίσουν μεταπωλητές ή καταναλωτές να προμηθεύονται, σε άλλα τμήματα της Κοινής Αγοράς, προϊόντα προβλεπόμενα στη συμφωνία, που φέρουν νομίμως σήμα και έχουν νομίμως διατεθεί στο εμπόριο. Το Oberlandesgericht θεωρεί πράγματι ότι η κατάθεση από την εταιρία Hydrotherm του σήματος «Ghibli» δεν της παρέχει τη δυνατότητα να εμποδίζει παράλληλες εισαγωγές μέσω του σήματος. Υπενθυμίζει ότι αυτό εν πάση περιπτώσει δεν επιτρέπεται βάσει της νομολογίας του Δικαστηρίου, όπως συνάγεται από την απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 1971 (Sirena,, 40/70, Slg. σ. 69). Το Oberlandesgericht δέχεται επιπλέον ότι δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι η εταιρία Hydrotherm χρησιμοποίησε το σήμα «Ghibli» για να εμποδίσει ή να παρακωλύσει παράλληλες εισαγωγές και προσθέτει ότι το ίδιο συμπέρασμα συνάγεται από την αρνητική πιστοποίηση που χορήγησε η Επιτροπή στις 30 Μαρτίου 1982. Αν και το Oberlandesgericht δεν δεσμεύεται από τις διαπιστώσεις και τις εκτιμήσεις της Επιτροπής (απόφαση του Δικαστηρίου της 10. 7. 1980, Lancôme, 99/79, Slg. σ. 2511),

έχει εν πάση περιπτώσει τη δυνατότητα να λάβει υπόψη τα πραγματικά περιστατικά που διαπιστώνονται στην εν λόγω αρνητική πιστοποίηση.

- 9 Η εταιρία Hydrotherm άσκησε *révision* κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Bundesgerichtshof. Μετά την εξέταση των ζητημάτων που ανακύπτουν από την άποψη των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού, το Bundesgerichtshof έκρινε ότι η εφαρμογή του κανονισμού 67/67 στις επίμαχες συμφωνίες θέτει διάφορα ζητήματα σχετικά με την ερμηνεία του κανονισμού αυτού. Δεδομένου ότι το Bundesgerichtshof οφείλει, δυνάμει του άρθρου 177, τρίτη παράγραφος, ως δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται πλέον σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου, να παραπέμψει τα ανακύπτοντα προβλήματα ερμηνείας στο Δικαστήριο προς έκδοση προδικαστικής απόφασης, υπέβαλε τα ακόλουθα ερωτήματα:
1. α) Ο κανονισμός περί εξαιρέσεως κατηγοριών συμφωνιών (κανονισμός 67/67) εφαρμόζεται επίσης όταν στη συμφωνία μετέχουν ως συμβαλλόμενο μέρος περισσότερες ανεξάρτητες κατά το νόμο επιχειρήσεις;
 - β) Έχει σημασία το ότι οι επιχειρήσεις που αποτελούν το ένα συμβαλλόμενο μέρος έχουν μεταξύ τους προσωπικούς δεσμούς και, όσον αφορά τη συμφωνία, αποτελούν οικονομική ενότητα;
 2. Ο κανονισμός περί εξαιρέσεως κατηγοριών συμφωνιών εφαρμόζεται επίσης όταν οι όροι της συμφωνίας δεν καλύπτουν μόνο ορισμένη περιοχή της Κοινής Αγοράς, αλλά εκτείνονται επίσης σε χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας;
 3. Η εφαρμογή του άρθρου 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού περί εξαιρέσεως κατηγοριών συμφωνιών προϋποθέτει ότι οι συμβαλλόμενοι έδωσαν ορισμένους όρους όσον αφορά την άσκηση δικαιώματος διομηχανικής ιδιοκτησίας (εν προκειμένω δικαιώματος επί του σήματος), σύμφωνα με τους οποίους το εν λόγω δικαίωμα χρησιμοποιείται για να παρεμποδίσει ή να δυσχεράνει την κτήση ή τη διάθεση εμπορευμάτων που προβλέπονται στη σύμβαση, τα οποία φέρουν νομίμως σήμα ή τα οποία έχουν νομίμως διατεθεί στο εμπόριο, ή αρκεί για την εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως ότι η άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος για την παρεμπόδιση ή τη δυσχεράνιση των παραλλήλων εισαγωγών δεν ρυθμίζεται στη συμφωνία;
 4. Το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού περί εξαιρέσεως κατηγοριών συμφωνιών εφαρμόζεται επίσης όταν τα συμβαλλόμενα μέρη δε έχουν νομικά τη δυνατότητα να παρεμποδίσουν με την άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος την κτήση ή τη διάθεση εμπορευμάτων που προβλέπονται στη σύμβαση, τα οποία φέρουν νομίμως σήμα ή τα οποία έχουν νομίμως διατεθεί στο εμπόριο;

5. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο τέταρτο ερώτημα, η εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως προϋποθέτει επιπλέον ότι τα συμβαλλόμενα μέρη κάνουν πράγματι χρήση του σήματος για να παρεμποδίσουν ή να δυσχεράνουν την προμήθεια εμπορευμάτων που προβλέπονται στη σύμβαση;

Επί του πρώτου ερωτήματος (έννοια της επιχειρήσεως)

- 10 Σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 67/67, το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ κηρύσσεται ανεφάρμοστο στις συμφωνίες «στις οποίες συμμετέχουν μόνον δύο επιχειρήσεις». Η εφαρμογή της διατάξεως αυτής στην προκειμένη περίπτωση δημιουργεί αμφιβολίες, λόγω του ότι η επίμαχη συμφωνία συνήφθη μεταξύ αφενός της εταιρίας Hydrotherm και αφετέρου τριών χωριστών προσώπων, δηλαδή του Andreoli, φυσικού προσώπου, της εταιρίας Compact και της εταιρίας Officine Sant'Andrea. Δεν αμφισβητείται ότι ο Andreoli ελέγχει πλήρως και τις δύο αυτές εταιρίες.
- 11 Ο όρος επιχείρηση, εντασσόμενος στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού, πρέπει να νοηθεί ως οικονομική ενότητα από την άποψη του αντικειμένου της οικείας συμφωνίας, έστω και αν από νομική άποψη η οικονομική αυτή ενότητα αποτελείται από περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Πληρούται συνεπώς η προϋπόθεση του άρθρου 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 67/67 όταν ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη αποτελείται από εταιρίες που έχουν τα ίδια συμφέροντα, ελέγχονται δε από το ίδιο φυσικό πρόσωπο, το οποίο μετέχει επίσης στη συμφωνία. Υπό τις συνθήκες αυτές πράγματι, δεν υπάρχει καμία δυνατότητα ανταγωνισμού μεταξύ των προσώπων που μετέχουν ταυτόχρονα, ως μοναδικό συμβαλλόμενο μέρος, στην οικεία συμφωνία.
- 12 Στο πρώτο ερώτημα πρέπει συνεπώς να δοθεί η απάντηση ότι ο κανονισμός 67/67 εφαρμόζεται επίσης όταν στη συμφωνία μετέχουν, ως συμβαλλόμενο μέρος, περισσότερες ανεξάρτητες κατά το νόμο επιχειρήσεις, εφόσον οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν, από την άποψη της συμφωνίας, οικονομική ενότητα.

Επί του δευτέρου ερωτήματος (κατά τόπο ισχύς της συμφωνίας)

- 13 Σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο α, του κανονισμού 67/67, η εξαίρεση κατά κατηγορίες, ισχύει για τις συμφωνίες στις οποίες το ένα συμβαλλ-

λόγμενο μέρος αναλαμβάνει την υποχρέωση έναντι του άλλου «να διαθέτει ορισμένα προϊόντα μόνο σ' αυτό, με σκοπό τη μεταπώληση εντός ορισμένου τμήματος της Κοινής Αγοράς». Σύμφωνα με την επίμαχη συμφωνία, η περιοχή στην οποία ισχύει το αποκλειστικό δικαίωμα είναι «η Δυτική Ευρώπη», εκτός από ορισμένα κράτη τα οποία στη μια περίπτωση είναι η Ιταλία, η Ελλάδα και η Τουρκία και στην άλλη η Γαλλία, τα κράτη της Μπενελούξ και η Αυστρία.

- 14 Το Bundesgerichtshof ερωτά αν ο κανονισμός εφαρμόζεται όταν οι αναληφθείσες υποχρεώσεις εκτείνονται όχι μόνο σε ορισμένο τμήμα της Κοινής Αγοράς αλλά επίσης σε χώρες που βρίσκονται εκτός της Κοινότητας.
- 15 Ο κανονισμός 67/67 αποσκοπεί στη ρύθμιση ενός ζητήματος ανταγωνισμού στο γενικό πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης ΕΟΚ και ιδίως του άρθρου 85, το οποίο αφορά τη λειτουργία του ανταγωνισμού «εντός της Κοινής Αγοράς». Οι προϋποθέσεις του κανονισμού πληρούνται συνεπώς όταν η συμφωνία έχει ως αντικείμενο τον καθορισμό της κατά τόπο ισχύος του αποκλειστικού δικαιώματος στο πλαίσιο «ορισμένου τμήματος» της Κοινής Αγοράς, εξυπακούεται δε ότι αυτός ο κατά τόπο καθορισμός πρέπει να πραγματοποιείται έτσι ώστε να υπάρχει πραγματική δυνατότητα ανταγωνισμού — και συνεπώς παραλλήλων εισαγωγών — μεταξύ της περιοχής για την οποία παραχωρείται το αποκλειστικό δικαίωμα και του υπολοίπου τμήματος της Κοινότητας, δυνατότητα που δεν αμφισβητείται στην προκειμένη περίπτωση. Το γεγονός ότι στην περιοχή στην οποία ισχύει το αποκλειστικό δικαίωμα συμπεριλαμβάνονται και τρίτες χώρες δεν είναι επομένως ικανό να μεταβάλλει τις προϋποθέσεις εφαρμογής του κανονισμού.
- 16 Στο δεύτερο ερώτημα πρέπει συνεπώς να δοθεί η απάντηση ότι ο κανονισμός περί εξαιρέσεως κατηγοριών συμφωνιών εφαρμόζεται όταν οι αναληφθείσες υποχρεώσεις εκτείνονται όχι μόνο σε ορισμένο τμήμα της Κοινής Αγοράς, αλλά επίσης σε χώρες που βρίσκονται εκτός της Κοινότητας.

Επί του τρίτου, τετάρτου και πέμπτου ερωτήματος (άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος)

- 17 Η συμφωνία αποκλειστικότητας που αποτελεί το αντικείμενο της διαφοράς χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι το ένα συμβαλλόμενο μέρος παραχώρησε στο άλλο τη δυνατότητα ασκήσεως δικαιώματος επί του σήματος με σκοπό ακριδώς την εκτέλεση της συμφωνίας αποκλειστικής διανομής. Το Bundesgerichtshof ερωτά σχετικά αν, και υπό ποιες προϋποθέσεις, η άσκηση δικαιώματος διομηχανικής ιδιοκτησίας μπορεί να συνεπάγεται την εφαρμογή σε τέτοια συμφωνία της ρήτρας αποκλεισμού του άρθρου 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του

κανονισμού 67/67. Ερωτά κατ' ουσία αν, για την εφαρμογή της εν λόγω ρήτρας αποκλεισμού, αρκεί η δυνατότητα ασκήσεως ενός δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας στο πλαίσιο συμφωνίας αποκλειστικότητας κατά τρόπο ώστε να παρεμποδίζεται η προμήθεια του οικείου προϊόντος εντός της Κοινής Αγοράς ή αν, αντίθετα, αυτή η ρήτρα αποκλεισμού εφαρμόζεται μόνον υπό την προϋπόθεση ότι τέτοια άσκηση του δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας προκύπτει από τους όρους της ίδιας της συμφωνίας ή από την πραγματική συμπεριφορά των συμβαλλομένων.

- 18 Σύμφωνα με το άρθρο 3, η εξαίρεση κατά κατηγορίες που προβλέπεται στο άρθρο 1 του κανονισμού 67/67, δεν ισχύει όταν «6) τα συμβαλλόμενα μέρη περιορίζουν τη δυνατότητα για τους μεταπωλητές ή καταναλωτές να προμηθεύονται τα προϊόντα που προβλέπονται στη σύμβαση από άλλους εμπορευομένους στο εσωτερικό της Κοινής Αγοράς, ιδίως όταν τα συμβαλλόμενα μέρη... ασκούν δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας με σκοπό να παρεμποδίζουν μεταπωλητές ή καταναλωτές να προμηθεύονται σε άλλα τμήματα της Κοινής Αγοράς προϊόντα προβλεπόμενα στη σύμβαση, στα οποία έχει επιτεθεί κανονικά σήμα και τα οποία έχουν κανονικά τεθεί στο εμπόριο, ή να πωλούν τα εν λόγω προϊόντα εντός της περιοχής που αφορά η σύμβαση...».
- 19 Η διάταξη αυτή επεξηγείται από την ένατη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου του κανονισμού, κατά την οποία «πρέπει κυρίως, διά της δυνατότητας παραλλήλων εισαγωγών, να παρέχεται η εγγύηση ότι θα εξασφαλίζεται στους καταναλωτές δικαίωμα τμήμα των πλεονεκτημάτων που προκύπτουν από την αποκλειστική διανομή· ότι κατά συνέπεια δεν είναι δυνατό να επιτραπεί η καταχρηστική άσκηση των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας ή άλλων δικαιωμάτων, με σκοπό την δημιουργία απόλυτης εδαφικής προστασίας.»
- 20 Από τις σκέψεις αυτές προκύπτει ότι ο κανονισμός δεν έχει ως στόχο να αποκλείσει μια συμφωνία από το πλεονέκτημα της εξαιρέσεως κατά κατηγορίες απλώς και μόνο επειδή η συμφωνία αυτή προβλέπει τη μεταβίβαση δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας για την κανονική λειτουργία ενός αποκλειστικού δικαιώματος εντός του πλαισίου που καθορίζεται στο άρθρο 1. Ο περιορισμός του άρθρου 3 δεν ισχύει κατά συνέπεια όταν η παραχώρηση της δυνατότητας ασκήσεως δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας ρυθμίζεται στη συμφωνία κατά τρόπο που δεν θέτει υπό αμφισβήτηση τον ανοικτό χαρακτήρα του εκχωρηθέντος αποκλειστικού δικαιώματος.
- 21 Επομένως, η απαγόρευση του άρθρου 3 ισχύει μόνον όταν είτε στο ίδιο το γράμμα της συμφωνίας είτε η πραγματική συμπεριφορά των συμβαλλομένων παρέχουν ενδείξεις που επιτρέπουν τη συναγωγή του συμπεράσματος ότι ένα δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας ασκείται καταχρηστικά με σκοπό τη

δημιουργία απόλυτης εδαφικής προστασίας. Η απλή δυνατότητα τέτοιας ασκήσεως, λόγω του γεγονότος ότι οι συμβαλλόμενοι δεν περιέλαβαν ρητές διατάξεις στη συμφωνία τους, δεν συνιστά συνεπώς επαρκή λόγο για να αποκλειστεί μια συμφωνία από την εξαίρεση κατά κατηγορίες.

- 22 Στο τρίτο, τέταρτο και πέμπτο ερώτημα πρέπει συνεπώς να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι μια συμφωνία αποκλείεται από την εφαρμογή της εξαιρέσεως κατά κατηγορίες μόνον αν συνάγεται είτε από το ίδιο το γράμμα της είτε από τη συμπεριφορά των συμβαλλομένων, ότι αυτοί προτίθενται να ασκήσουν ή ασκούν πράγματι ένα δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας για να παρεμποδίσουν ή να δυσχεράνουν, μέσω του δικαιώματος αυτού, παράλληλες εισαγωγές στην περιοχή που καλύπτεται από τη συμφωνία αποκλειστικότητας. Το γεγονός ότι μια συμφωνία δεν περιλαμβάνει κανένα όρο προοριζόμενο να εμποδίσει την καταχρηστική άσκηση δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας δεν συνιστά αυτό καθαυτό επαρκή λόγο για να αποκλειστεί η εν λόγω συμφωνία από την εφαρμογή του κανονισμού 67/67.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 23 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η κυβέρνηση της Γαλλικής Δημοκρατίας και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται.
- 24 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπόδισης που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το Bundesgerichtshof με Διάταξη της 28ης Ιουνίου 1983, αποφαινεται:

- 1) Ο κανονισμός 67/67 της Επιτροπής, της 22ας Μαρτίου 1967, περί εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης σε κατηγορίες

συμφωνιών αποκλειστικότητας, εφαρμόζεται επίσης όταν στη συμφωνία μετέχουν, ως συμβαλλόμενο μέρος, περισσότερες ανεξάρτητες κατά το νόμο επιχειρήσεις, εφόσον οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν, από την άποψη της συμφωνίας, οικονομική ενότητα.

- 2) Ο κανονισμός 67/67 εφαρμόζεται όταν οι αναληφθείσες υποχρεώσεις εκτείνονται όχι μόνο σε ορισμένο τμήμα της Κοινής Αγοράς, αλλά επίσης σε χώρες που βρίσκονται εκτός της Κοινότητας.

- 3) Το άρθρο 3, στοιχείο 6, περίπτωση 1, του κανονισμού 67/67 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι μια συμφωνία αποκλείεται από την εφαρμογή της εξαιρέσεως κατά κατηγορίες μόνον αν συνάγεται είτε από το ίδιο το γράμμα της είτε από τη συμπεριφορά των συμβαλλομένων, ότι αυτοί προτίθενται να ασκήσουν ή ασκούν πράγματι δικαίωμα διομηχανικής ιδιοκτησίας για να παρεμποδίσουν ή να δυσχεράνουν, μέσω του δικαιώματος αυτού, παράλληλες εισαγωγές στην περιοχή που καλύπτεται από τη συμφωνία αποκλειστικότητας. Το γεγονός ότι μια συμφωνία δεν περιλαμβάνει κανένα όρο προοριζόμενο να εμποδίσει την καταχρηστική άσκηση δικαιώματος διομηχανικής ιδιοκτησίας δεν συνιστά αυτό καθαυτό επαρκή λόγο για να αποκλειστεί η εν λόγω συμφωνία από την εφαρμογή του κανονισμού 67/67.

Koopmans

Bahlmann

Pescatore

O'Keefe

Bosco

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Ιουλίου 1984.

Κατ' εντολή
του γραμματέα

H. A. Rühl

Κύριος υπάλληλος διοικήσεως

Ο πρόεδρος του τέταρτου τμήματος

T. Koopmans